

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE—DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—ECONOMIE POLITICĂ
APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
SECRETAR DE REDACȚIE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADEI A SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

C. Grăoinescu.— *In chestiunea Unificării Dreptului.*

D. Gălătescu-Pyk— *Cambiale de compeșență.*

JURISPRUDENȚA ROMANĂ.— *Inalta Curte de Casație și Justiție Secția III. Contencios administrativ.*— P o h birea exportului de cereale.— Act de guvernământ. (Al. Enacovici cu Statul).

Curtea de Apel din București, secția I.— Inchiriere.— Pact comisoriu.— Reziliere. — Culpă. (Elena Manole cu G-ral A. Văitoianu).

IN CHESTIUNEA UNIFICĂRII DREPTULUI

În mijlocul activității febrile dezvoltată de juriști și de cercurile oficiale pe terenul unificării dreptului, cred că nu va fi inutil să ne oprim puțin la unile chestiuni de caracter general, cari par a fi obstacolele unificării dreptului.

Este cert, că toți juriștii din țara întregită sunt conduși de voința fermă de a unifica legile țării. Chiar și cei mai conservativi sunt siliți să se convingă zilnic, că unificarea dreptului este o necesitate imperioasă,—a trece la detalii sau a da exemple în această chestiune, ar însemna a sparge porți deschise. Țin însă să relev această voință comună a tuturor, pentru că este necesar să avem totdeauna în vedere, că *intenția de a crea o lege corespunzătoare împrejurărilor noi este o bază comună existentă care fiind deja dată, va conduce totdeauna la armonizarea diferitelor concepții de drept pe cari singuraticii colaboratori le aduc din diferitele unghiuri ale țării.*

Dificultatea întâia ce o împiedică unificarea este însă cauzată chiar de faptul, că venim din diferitele unghiuri ale țării cu „regionalismul” nostru *al tuturor!* Am putea numi acest fenomen și «nostalgie de drept». Toate timpurile au cunoscut acest fenomen. Un filozof al evului mediu zice: „Jurisprudentes... suae quisque

patriae legum obnoxii. sicut ex vinculis sermocinantur; iar lordul Bacon ne spune, că ceiace există de mult și s-a înrădăcinat prin îndatinare, chiar și dacă în sine nu este bun poate fi însă mai convenabil, și lucrurile cari mult timp au mers alături, cu timpul sfârșesc a se acomoda și oarecum a se contopi, pe când instituțiunile nouă nu se acomodează atât de bine la cele vechi, și oricât de folositoare ar fi în sine, ele totdeauna sunt întrucâtva dăunătoare prin această lipsă de conveniență și de conformitate. Suntem cu ele ca și cu străinii, pe cari mai mult îi admirăm și mai puțin îi iubim.

Prima noastră dificultate este deci chiar merindea, ce fiecare a adus-o din școala dreptului ce a frecventat-o și din instituțiunile de drept în mijlocul cărora ni-am desfășurat activitatea, și cum școala și instituțiunile au fost diferite, conflictul este inevitabil, deoarece aceiace a devenit oarecum tradițional, uzual în mentalitatea juridică a fiecăruia, ne pare vestmântul cel mai potrivit și pentru situația nouă în care ne aflăm și pentru cei ce au trăit sub alte legi și alte împrejurări. Tenacitatea și perseverența caracteristică pentru română un timbru și mai acut acestui fenomen. Nu ne rămâne însă, decât să ne recunoaștem această greșală inerentă naturii noastre și să o învingem în noi. O greșală, un defect, îndată ce sunt recunoscute, sunt ca și învinse.

Fără înlăturarea acestei greșeli, vîltoarele legii în loc de a fi norme utile și fundamentul statului precum și o normă agendă pentru cetățeni, nu vor fi decât literă moartă, nerecunoscute de nimeni, eludate de toți, cum în bună parte se întâmplă cu legile luate de la alte țări prin o simplă traducere, cum bunăoară ai îmbăca pe țaranul român în haina gentilomului francez. Viața de drept a unui popor nu suferă fără

reacțiune o atare silire poreclită „legislațiune” ci atât cei ce ar fi chemați să aplice atari legi altora, cât și aceia asupra cărora ar trebui aplicate aceste legi, trec peste ele aflând căile laterale prin cari scapă de sub rigoarea legii ce nu corespunde firei poporului. Astfel nerespectarea legii, eludarea ei, căutarea subterfugilor în fiecare slovă a legii, devine uz și chiar morală publică, iar urmarea este o desastroasă nesiguranță de drept care omoară economia națională și ruinează creditul extern și valuta țării.

Nu insist să trag toate concluziunile logice din cele susmenționate, relev ez însă că din ele rezultă clar, că modalitatea cea mai greșită ar fi aceia, că la munca aceasta de inovațiune să pășim cu gândul preconcepțit, că legile și instituțiunile între cari am trăit până la unire, sunt cele mai bune sau superioare și ca atari ar trebui să le octroim și țării întregite. Legi bune și echitabile prin cari să se poată termina procesul de unificare și pune astfel țării acea temelie solidă care azi — durere — ne lipsește, se pot face numai prin cunoașterea temeinică a diferitelor noastre sisteme de drept și a diferitelor stări materiale și morale ce există în țară și pe lângă o discuțiune amănunțită la care toți din toate regiunile să-și aducă aportul lor intelectual, intențiile cele mai curate românești, călăuzite de o obiectivitate absolută.

Aici am ajuns la o altă greutate: temeinicia, cunoștințele necesare și mai cu seamă *obiectivitatea* nu o posed toți aceia cari își asumă rolul de a pregăti sau chiar a mănui legile. „Corpul politic ca și corpul omenesc are și el șarlatanii săi cari își asumă rolul de a-l vindeca,” zice Bacon. Sunt mulți cei nechemăți, cari unificând cu furca ne-au creat starea de nesiguranță a dreptului, care a ruinat economia națională și zădărnicește consolidarea statului.

Vrăjmașul secular al neamului românesc, Casa Habsburgilor, avea ca deviză înscrisă pe poarta falnicului său palat din Viena: *Justitia Regnorum Fundamentum*. Să nu uităm că legile și aplicarea lor chibzuită au fost pedestalul pe care s'au susținut ei atâtea secole deasupra conglomeratului de popoare iridente, ce era fosta monarhie austro-ungară.

Când însă locul legalității l'a luat nesățul politic al domnitorului și a partidelor politice, soarta monarhiei era deja decisă, încă cu câteva decenii înainte de războiul mondial.

Să învățăm din soarta vrăjmașilor noștri și să îndepărtăm amestecul politicianismului, care adesea vine să profaneze templul sacru al ju-

stiției, căci orbi ar trebui să fim ca să nu vedem că cei mai mulți «șarlatani ai corpului politic» politicianismul ni'i furnizează. Principiile fundamentale, și chiar întreg codul constituțiunii, cel civil, comercial, penal, procedurile, organizațiunea judecătorească, legile cari regulează raportul dintre Stat și funcționarii săi, etc. toate acestea *pretind o stabilitate absolută a principiilor lor fundamentale și o regulare făcută din un puuct de vedere al intereselor înalte ale Statului și intereselor tuturor cetățenilor țării*. Ce are deci să caute în templul dreptului politicianismul, pe care azi îl vedem înflorind la noi, și carele se manifestă ca sclavul intereselor restrânse a un unei clici de cointeresați, ai cărei membrii tind a-și menaja reciproc interesele cu ori ce preț — chiar în contul onoarei individuale a legilor țării, ba chiar a intereselor vitale ale statului!

Sunt amare reflecțiile se le fac, dar mi-au fost sugerate de un distins jurist, carele vorbind despre unificare îmi spuse cum șeful unui departament pentru a salva situațiunea guvernului de partid din care făcea parte, comanda secretarului general legi de importanță capitală pentru a treia, apatra zi, încât nici măcar pentru o traducere temeinică a legilor străine similare nu era timpul suficient, iar a treia, a patra zi proiectul era prezentat parlamentului și votat în bloc. Un atare procedeu de legiferare explicită suficient starea de anarhie care domnește azi pe multe terenuri de drept, mai ales în provinciile noi, și pregătește încetul cu încetul un proces periculos de desagregare, a cărui însemnătate numai naivilor le mai scapă.

Afirm deci, că legiferarea nouă nu este iertată să fie o lucrare dictată de interese de partid politic și întocmită spre a le servi, căci trăim vremuri cu temperament coleric și ușor se poate întâmpla, ca vântul semănat să nască furtuna ce mătură pe legiutor dimpreună cu fătul său hibrid.

Am schițat câteva idei asupra unificării dreptului, și prin *Dreptul* pe care trecutul și prezentul său strălucit îl dovedește a fi fanfara „aequi et justii” ce atâți ilustrii juriști-predecesori și contemporani au meditat în iubirea lor de neam, încerc a le supune meditării cetitorilor juriști și voi fi fericit dacă reușesc a contribui cât de puțin la realizarea înțelegerii reciproce și a armoniei în munca de unificare a legilor.

C. Crăciunescu

Consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție

EFECTELE DE COMPLEZENȚĂ

Studiu de drept comercial comparat ¹⁾

Lipsa de cauză, cauză ilicită. — Contractul cambial e un contract material și proba irefutabilă se trage din dispozițiunile art. 251 c. com., (270 c. com. r.), în care, după ce se indică elementele și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească cambia, se adaugă că: «nu e necesar ca în cambie să se indice valoarea sau cauza», formulă ce corespunde principiului stabilit de art. 1120 c. civ. (art. 967 c. civ. r.) Contractul e valabil, chiar dacă cauza nu ar fi arătată în mod expres, de aci se poate trage concluzia că legea dispensează de a se arăta cauza în contract, dar nu de a avea la baza sa o cauză, deci de existența ei. Chiar și contractul cambial trebuie să aibe la bază un fundament causal — pentru a avea o valoare juridică. — Prin urmare, dacă obligația cambială e lipsită de cauză, sau are o cauză ilicită, obligația e nulă. Unul dintre contractanți poate opune celuilalt această excepție, lipsa de cauză, și să înlătore cererea adresată contră-i.

Confirmarea textuală a celor susținute se găsește în art. 324 c. com. (349 c. com. r.), prin care se stabilește că debitorul poate opune, în afară de excepțiunile ce privesc forma titlului și lipsa unor condițiuni necesare pentru exercițiul acțiunii, și toate excepțiunile personale, numai cu condiția să fie libere, de o grabnică soluție și bazate pe o probă scrisă.

De aceea subscriitorul se poate opune la plata unei cambii, în caz de lipsă de cauză, „causa debendi“, sau de cauză imorală, ilicită cum ar fi în ipoteza unei cambii „di favore o di commodo²⁾“. Față însă de cine se poate invoca lipsa de cauză? Față de toți purtătorii succesivi ai titlului, sau față numai de trăgător, de creatorul său?

Nu se poate invoca această excepție față de terțiul posesor de bună credință al titlului.

Dar dacă terțiul, cu ocazia dobândirii prin gir a titlului, a avut cunoștință că semnătura trasului e de favoare, mai poate fi considerat de bună credință, mai poate avea acțiune cambială contra lui?

Pentru toți partizanii teoriei lipsei de cauză, și în Italia ca și în Franța, simpla cunoștință că semnătura e de favoare are drept consecință că trasul se poate opune la plata cambiei.

«Excepțiunea lipsei de cauză este opozabilă între raporturile directe dintre tras și trăgător. — Ea nu

poate fi opusă terților purtători, afară de cazul în care ei ar avea cunoștință că cambia este de favoare¹⁾»

Am expus criticele care se ridică contra pretenției lipsei de cauză a efectelor de complezență, și deci valoarea sistemului care susține nevalabilitatea lor.

4) Pentru explicarea valabilității efectelor de complezență ni se pare că, **cu oare cari restricții**, cel mai bun sistem și mai juridic, în acelaș timp, e acel îmbrățișat în Franța de Perroud²⁾, fiindcă rămâne pe terenul clasic pur contractual.

Fundamentul juridic al cambiei îl constituie un contract. — Înțelegerea intervenită între tras și trăgător, relativă la plata efectului, care trebuie să fie suportată de acest din urmă, trebuie considerată ca un **contra-inscris** și atunci toate dispozițiunile legale, referitoare la acest act, sunt aplicabile și materiei de care ne ocupăm.

Între părțile contractante, deci față de trăgător, el poate fi oricând invocat, dacă îndeplinește condițiile legale.

Față de terțiul beneficiar de bună credință, care nu are cunoștință de existența și de cuprinsul convenției, contra-inscrisului dintre tras și trăgător, efectul de complezență va fi considerat ca un efect obișnuit, perfect valabil. — Acest terțiu poate, în adevăr, să invoce art. 1321 c. civ. (1175 c. civ. rom. 1319 c. civ. it.), pentru a înlătura efectele contra-inscrisului care îi e nepozabil. Această soluție am văzut că e admisă în general și de partizanii nulității efectelor de comerț.

Dificultățile încep însă atunci când e chestiunea de purtătorii de rea credință ai titlului, și din acest punct de vedere ese în evidență diferența dintre teorii. Pentru acei ce admit validitatea efectelor de complezență, bazându-se pe natura sa abstractă, purtătorul titlului, chiar dacă a avut cunoștință cu natura titlului, de caracterul său de complezență, își păstrează neștirbite drepturile sale rezultând din titlu — poate urmări pe semnatarul de complezență. Pentru a fi considerat de rea credință, ar trebui să se stabilească existența dolului, adică dobândirea prin gir a titlului, cu scopul de a priva pe debitorul cambial de posibilitatea de a opune excepțiunile mijloacele de apărare pe care le ar fi avut contra girantului. — Pentru a împiedica deci ca efectul să-și producă efectele, ar trebui să se poată invoca dictonul „fraus omnia corrumpit“.

În sistemul propus de Perroud, simpla cunoștință a existenței semnăturii de complezență, deci a contra-inscrisului, produce un important efect, acela că purtătorul titlului nu va mai putea invoca dispoziți-

1) V. *Dreptul* No. 23, 28 și 29 din 1921.

2) Rocco op. și loc. cit; *Agostini*, face deosebire între cambiiile „di favore“ și „di commodo“, considerând drept valabile pe cele d'întai și nule pe cele din urmă. V. *Filangieri*—1908 p. 161 și studiul său—*Delle cambiale di favore*.

1) *Supine*—*La cambiale e l'assegno bancario*, p. 814, No. 546.

2) Perroud op loc cit.

unile art. 1321 c. civ. (1175 c. civ. r.) și este ținut a suporta consecințele contra-înscrisului, adică să nu poată reclama nimic dela semnatarul de favoare.

După noi, dispozițiunile care guvernă contra înscrisul trebuie combinate, corijate, cu principiile relative la inopozabilitatea excepțiunii lor (art. 349 c. com. rom., 324 c. com. it. în cod. fr. nu e nici o dispoziție specială relativă la această chestiune).

În adevăr, ce constată acest contra-înscris? El stabilește că semnătura dată de tras e de complezență—și că el nu-și ia obligația de a achita cambia cu sumele provenind din patrimoniul său, ci cu acele ce i le va pune la dispoziție trăgătorul. Această excepție e deci personală, și el nu se poate prevala de ea în baza contra-înscrisului, de cât față de trăgător și nu față de ceilalți purtători ai titlului chiar dacă el ar fi avut cunoștința de el.

III

O ultimă chestiune care se ridică, relativ la efectele de complezență, e următoarea: semnatarul de complezență, care a fost nevoit să achite titlul, are acțiune recursorie contra aceluia în interesul caruia a semnat și pentru care a plătit la scadență?

În sistemul acelor ce susțin nulitatea efectelor de complezență și în special majoritatea jurisprudenței franceze se pronunță pentru negația, mai ales în caz de faliment al trasului¹⁾.

Fără îndoială că numai teoria nulității efectelor de complezență nu era în deajuns pentru a justifica această soluție.

Dacă se consideră ca nulă pentru lipsă de cauză sau din pricina cauzei sale ilicite obligația ce încumbe trasului de a achita efectul la scadență, executarea acestei obligațiuni din partea sa este o plată lipsită de cauza juridică, care, conform principiilor de drept, dă naștere la o acțiune în repetiție a sumei achitate „*condictio ob turpem vel injustam causam*”.

Instanțele judecătorești însă declară inadmisibilă această acțiune, în virtutea principiului „*in pari turpitudinis causa cessat repetitio*”. Când o convenție e bazată pe o cauză imorală sau ilicită, acel ce o execută nu poate avea o acțiune în repetiție pentru ceea ce a plătit. *Nemo auditur allegans turpitudinem suam*.

Această maximă e scrisă în legea 3 și 9. De conditione ob turpem vel injustam causam. Cr. 12 tit. 5; Ubi dantis et accipientis turpitudinis versatur, non posset repetidicimus. Quoties autem solius accipientis turpitudinis versatur, Celsius ait repeti posset.”²⁾

Această maximă a fost păstrată și și-a găsit aplicarea în vechiul drept francez.

A fost însă ea consacrată, cel puțin în mod virtual de codul civil? Chestiunea e controversată. Majoritatea însă a jurist-consulților și a celor mai autorizați, susține că ea nu-și mai găsește aplicația sub imperiul actualei legislații.

Ea invoacă, în acest sens, dispozițiunile cuprinse în art. 1131, 1235 și 1376 c. civ. fr. (966, 1092, 992 c. civ. r.) și interesul superior al societății.

Conform art. 1131 c. civ. fr. (966 c. civ. r.), obligațiunile care au o cauză ilicită, sau contrarie bunelor moravuri, sunt nule.

Din această dispoziție se pot trage două concluzii corelative: 1) Nu există acțiune pentru a se putea pretinde executarea obligației; 2) nu se acordă nici o acțiune în repetiție, pentru a se putea pretinde restituirea ceea ce s'a achitat în baza unei obligațiuni nule.

În adevăr, dacă convenția este nulă, ce rezultă? Rezultă că suma este deținută fără cauză și că trebuie să fie supusă repetiției „*condictio sine causa*”, pentru că, nulitatea fiind de ordine publică, poate fi invocată de orice persoană interesată, art. 1235 și 1376 c. civ. fr. (1092 și 992 c. civ. r.) procură un alt argument în același sens. Prin ele se prescrie că acel ce din eroare, sau chiar cu bună știință, a primit ceea ce a primit pe nedrept, are obligația de a restitui ceea ce a primit pe nedrept. Codul civil nu distinge în virtutea căror împrejurări sau reguli lucrul prestat era nedatorat. Ori, obiectul prestat în virtutea unei convenții izbite de nulitate de ordine publică e nedatorat. Pentru a nu se rețuza repetiția sa, ar trebui să existe un text precis de lege, care să ridice acest drept. Ori, acest text nu există și absența sa e cu atât mai semnificativă cu cât legiuitorul, atunci când a voit să ridice acțiunea „*de in rem verso*”, a prevăzut acest lucru în mod categoric, cum a procedat în materie de joc și de obligațiuni naturale, prin art. 1235 și 1967 c. civ. fr. (1092 și 1638 c. civ. r.).

Chiar dacă nu ar exista aceste dispozițiuni, societatea nu ar fi interesată ca acel ce stipulează ceva, în baza unui act ilicit, nu numai să nu aibe dreptul de a putea pretinde executarea stipulației, dar chiar de a fi obligat a restitui ceea ce a primit în baza ei? Posibilitatea de a cere restituirea celor prestate va fi un obstacol în plus contra convențiilor ilicite, imorale³⁾.

Deci soluția dată nu-și poate găsi o bază solidă în acest argument; ceva mai mult, ea este contrară echității.

1) Paris 16 Noem. 1886 sub. Req. 8 Iunie 1891 — D. P. 1892, 1, 336; Nancy—2 Ian. 1893 — D. P. 1894, 2, 172; Douai 3 April 1896. Ann. de dr. comm. 1896 p. 343.

Agesti. op. loc. cit relativ la cambiale „*di commodo*”.

2) Idem. l. 8 Dig. același titlu; L. 2 și C. 5. Codex. Car. 4 tit. 7

3) Meyn al—notă—sub. Cas. 18 Jan. 1888.—S. 90, 2, 97; Lyon Caen.—nota sub Lyon 23 Jan 1884. S. 1884 2, 49; Baudry-Barde, Obligations t. 1, p. 316; Pic nota, D. 1898, 2 525; Raynal nota S. 1909, 1, 449.

Dacă semnatarul de complezență, după cererea confratelui său, aflat într-o situație dificilă, i-ar fi acordat un împrumut în numerar, nimeni nu i-ar contesta dreptul de a pretinde rambursarea sa, chiar în caz de faliment.

În ipoteza unui efect de complezență, el nu e considerat decât a-și da semnătura, dar la scadență a fost obligat să plătească întrucât această situație a sa fi este mai defavorabilă?

Un revirement pare a se produce în jurisprudența franceză. Curtea de Apel din Amiens a admis acțiunea în repetire într-o ipoteză în care doi comercianți au schimbat între ei efecte de complezență, pe motiv că ele constituiau un credit mutual.

În sistemul adoptat de noi, acel al valabilității efectelor de complezență acest drept de a repeta sumele plătite, nu e pus la îndoială.

Conform contra înscrisului, trăgătorul trebuia să suporte plata titlului la scadență. Întru cât nu a trimis sumele necesare în acest scop, el trebuie să restituie trasului sumele pe care acesta le-a plătit în contul și pe socoteala sa, în baza principiului că nimeni nu trebuie să se îmbogățească în darna aluia.

Cine a urmărit cu atenție dezvoltarea noastră își dă seamă că aceleși sisteme, aproape aceleași argumente pro și contra, pot fi invocate și sub imperiul legii noastre comerciale întrucât principiile sunt aceleași. Conform jurisprudenței, cambiale de complezență sunt valabile.

Cel ce și-a dat semnătura de complezență nu se bucură decât de o excepție personală, pe care nu o poate invoca de cât față de trăgător sau de cel ce a profitat de pe urma semnăturii sale, îndeplinind însă condițiile stipulate de art. 339 c. com.

«Dacă după art. 349 c. com. debitorul unei cambii poate opune celui ce exercită acțiunea cambială excepții **personale** acestuia, precum plata, lipsa de cauză și altele, aceste excepții cata să fie nu numai de o grabnică soluție și lichide, adică de natură de a putea primi o soluție definitivă, fără să fie nevoie de acte de instrucțiune ulterioară, dar în orice caz sa fie bazate pe o probă scrisă, adică pe o probă care, prin sine însăși, direct și complet, să dovedească excepțiunea invocată¹⁾.

Față însă de terți, de purtătorii cambiei la scadență, semnatarul de complezență nu poate invoca această excepție și va fi nevoit să achite efectul.

1) Cas. S. II No. 92 | 903, Dr. 1903 p. 257.

C. A. Craiova S. II. din 12 Maiu 1900.—Cond. din 1900, p. 42, cit. Ef. Antonescu. Cambia p. 610; C. A. București No. 85 | 1900. C. Jud. 1901 p. 336; C. A. Buc. S. III, 11 Dec. 1914 C. Jud. 1915 p. 598; Trib. Com. Ilfov, 12 Dec. 1902, Dr. 1905 p. 282; Idem No. 5 din 3 Ian. 1891 cit. Ef. Antonescu. Cambia p. 535.

Dacă din lipsă de cauză, acela la ordinul căruia se emite o cambie de complezență, nu poate să acționeze pe emitent, nu este tot astfel pentru cel de al treilea căruia s'ar transmite o asemenea cambie prin gir. În adevăr, cambiale de complezență având de scop de a procura credit aceluia la ordinul căruia s'nt date, emitenții, prin aceia că-și pun semnăturile lor pe asemenea cambii, își iau obligațiunea de a le plăti la scadență portorilor, cari le-ar sconta pe baza iscăliturii lor¹⁾.

Prin acest studiu se confirmă mai mult ideea că unitatea spiritului omenesc în care dreptul își are izvorul său, nu rezultă numai din continuitatea și universalitatea dreptului. O serie de asemănări și de identități juridice, în dreptul pozitiv al tuturor popoarelor, ne denotă același lucru.

D. Gălățescu-Pyk
Avocat.

JURISPRUDENȚA ROMANĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTITIE S. III

Audiența de la 28 Noembrie 1921

Președenția D-lui D. G. Tăzlaşanu, președinte

Al. Enacovici cu Statul,

CONTENCIOS ADMINISTRATIV.— PROHIBIREA EXPORTULUI— REGULAMENTAREA LUI.— ACT DE GUVERNĂMÂNT. — ART. 5 § III LIT. F
DIN LEGEA CURȚII DE CASAȚIE.

Măsurile luate de guvern pentru a prohibi sau reglementa exportul cerealelor fiind măsuri de ordin general, întrucât ele privesc o întregă categorie socială — producătorii agricoli — și fiind determinate de cerințe de ordin politic superior, constituie acte de guvernământ cari nu pot fi cenzurate de secțiunea III a Inaltei Curți de Casație.

Respus recursul făcut de Al. Enacovici contra jurnalelor Consiliului de Miniștri N. 2242/43 și 2327 din 921.

S'a citit rapo tul făcută în cauză de d-l consil Em. Anastasiu.

S'au ascultat D-nii avocați Matei Cantacuzino și C. Stoianovici în desvotarea motivelor de recurs și D-nii C. Orănescu Anibal Teodorescu și R. Elias în combateri.

Curtea deliberând,

Având în vedere că prin articolul unic al legii din 15 Septembrie 1920, guvernul este autorizat ca prin jurnale ale Consiliului de Miniștri, în urma propunerii

1) C. A. Buc. S. III din 3 Noemb 1904; Dr. 1004, p. 643; C. A. Galați S. III No. 72 din 16 Dec. 1900 cit Ef. Antonescu. Cambia p. 542;

ministrului de industrie și comerț, să decidă categoriile de mărfuri și produse ale țării care se pot exporta. In aceleșjurnale se vor determina și condițiile în care se va face exportul. In baza acestei legi, prin jurnalul No. 3577/920 se creiază trei categorii de produse, unele rezervate statului la export pentru compensații, altele libere în anumite condițiuni. Se prevede că tabelele cuprinzând aceste categorii pot fi modificate printr'un simplu jurnal al consiliului de ministrii, după propunerea ministrului de industrie ale cărui atribuțiuni, în virtutea unei legi ulterioare, au trecut la ministerul de interne. In baza acestei legi, Consiliul de ministrii emite jurnalele 2213 și 2327 din August 1921, cărora urmează instrucțiunile date spre executarea lor de comisiunea superioară instituită pentru cumpărarea și regulamentul vânzării cerealelor. Prin aceste jurnale și instrucțiuni, atacate cu recurs, se proibă la export grâul, secară și derivatele lor, rezervându-le pentru consumul intern, iar disponibilul pentru export, dacă va rămâne, se rezervă statului pentru nevoile lui, care îl va plăti producătorilor pe preț maximal, se lasă liber exportul orzului, ovăzului, porumbului, fasolei, și furajelor, dar cel ce exportă va trebui să dea mai întâi Statului o cantitate egală ou preț maximal, se crează, cu alte cuvinte, regimul numit al contingentărei.

Având în vedere că ministerul de interne, intimat în recurs, prin reprezentanții săi a ridicat finele de neprimire al inadmisibilității recursului, întrucât măsura luată prin jurnalele atacate cu recurs constituie un act de guvernământ, care nu poate fi supus cenzurei acestei Inalte Curți, astfel că înainte de a examina motivele de recurs, urmează a se statua asupra admisibilității lui în principiu;

Considerând că legea Curții de Casație din 1912, prin art. 5, § III lit. f. după ce dă în atribuțiunile contenciosului recursurile celor ce s'ar pretinde vătămăți printr'un act administrativ de autoritate făcut cu călcarea legii, declară că sunt exceptate actele de guvernământ și fără a da definițiunea acestor acte, enunță ca exemplu, între altele, măsurile luate pentru ocrotirea unui interes general, privitor la ordinea publică, la siguranța statului internă sau externă, sau la alte cerințe de ordine superioară, cum ar fi măsurile împotriva foametei, iar în expunerea de motive a legii se prevede că în caz de foamete, guvernul poate opri exportul cerealelor, căci în atare caz, lucrând în interesul colectivității, are puteri discreționare și nici un recurs nu poate fi admis; expunerea de motive insistă că prin acte de guvernământ se înțeleg măsurile luate pentru ocrotirea unui interes general și cu caracter politic, adică privitoare la ordinea publică, la siguranța Statului internă sau externă, sau la alte cerințe de ordine superioară, că

dar întrucât prin act de guvernământ se înțelege orice act cu caracter general și politic, urmează a se examina dacă măsura atacată cu recurs întrunește asemenea condițiuni.

Având în vedere cu nu se poate contesta că măsura luată prin jurnalele atacate cu recurs are un caracter general și nu este o măsură individuală, ea privind o întreagă categorie socială — pe producătorii agricoli — lucru ce de altfel s'a recunoscut de chiar recurentul prin reprezentanții săi;

Considerând că, pe dealtă parte, aceasta este o măsură cu caracter politic privitoare la siguranța internă și cerințe de ordine superioară: în adevăr, în referatul Ministerului de interne din 13 August 1921, care a motivat jurnalele atacate cu recurs, se arată că exportul grâului trebuia rezervat Statului, care a contractat încă din anul trecut cu guvernul francez vânzarea unei mari cantități din care numai o mică parte s'a executat; mai trebuia ca Statul să ajbă la dispoziție producția grâului pentru a asigura hrana populațiunei cu un preț convenabil și în fine prin exportul grâului, secarei și derivatelor s'a putut efectua plăți în streinătate și s'ar contribui la ridicarea valutei;

Considerând că, în adevăr, dacă exportul ar fi liber, pe lângă că Statul nu și-ar putea îndeplini obligațiunile sale, dar producătorii atrași de prețuri exagerate ar fi vândut totul în străinătate, iar populația ar fi fost expusă foametei: prin ridicarea valutei s'ar înălătura în marginile posibilității scumpetea excesivă care apasă asupra tuturor și cu deosebire asupra celor lipsiți de mijloace, cari sunt cei mai mulți; foametea și scumpetea, consecințe ale evenimentelor prin care am trecut, pot turbura liniștea țării și este de datoria guvernelor de a le preveni, iar măsurile luate în acest scop sunt adevărate acte de guvernământ;

Că dar, măsurile luate prin jurnalele și instrucțiunile atacate cu recurs, fiind acte de guvernământ, ele nu pot fi cenzurate de această Curte și deci incidentul ridicat este întemeiat și urmează să fie admis.

Pentru aceste motive, admite incidentul și respinge recursul.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. I

Audiența de la 4 Aprilie 1921

Președenția D-lui P. Hagiotopol, prim-președinte

Elena Manole cu General Artur Văitoianu

INCHIRIERE. — PACT COMISORIU. — REZILIERE. — CULPĂ — NEPLATA CHIRIEI. — CUANTUMUL CHIRIEI. — ART. 1020, 1021, 1429 C. CIVIL — ART. 387 PR. CIVILA.

La baza oricărei rezilieri, chiar când în convenția părților este prevăzută clauza pactului

comisoriu expres, trebuie să existe o culpă, astfel că pactul comisoriu nu-și produce efectul decât dacă este dovedit că partea față de care se invoacă se găsește în culpă prin neîndeplinirea în prealabil a obligațiunii de care este ținută.

Prin urmare, faptul nedepunerii unei chirii la termenul stipulat în contract, pe motiv că la acea dată cuantumul ei nu era lămurit fiind litigiu între părți cu privire la fixarea cuantumului chiriei, nu poate să producă efectele pactului comisoriu.

Curtea,

Asupra apelului D-nei Elena Manole făcut prin petiția reg. la No. 3150 din 18 Decembrie 1920, cum și asupra apelului D-lui General Artur Văitoianu făcut prin petiția înreg. la No. 3156 din 18 D brie 1920 în contra sentinței civile cu No. 988/920 a Trib. Ilfov S. I.

Având în vedere că reclamantul Artur Văitoianu cere prin acțiunea sa rezilierea contractului de închiriere și ca consecință evacuarea de îndată a chiriasei din imobil și a fi obligată D-na Elena Manole a-i plăti suma de 25.000 lei ce reprezintă chiria prevăzută în hotărârea comisiei de arbitri pe termenul dela 23 Aprilie 1920 și până la 26 Oct. 1920, iar în sprijinul acțiunii susține că această chirie nefiind plătită la epoca datornicită prin contract și neobservarea ei fiind prevăzută sub clauza pactului comisoriu urmează a se rezilia acest contract.

Având în vedere că D-na Elena Manole chiriasea se opune la această cerere și susține în primul rând că pactul comisoriu nu poate să-și producă efectele decât la cele 4 termene stipulate în contract, ori la 13 Noembrie 1920 când se pretinde că nu s'a plătit suprasporul de chirie, epocă neprevăzută în contract, pactul comisoriu nu poate să aibă aplicațiune; în al doilea rând, că pactul comisoriu nu poate fi aplicat întrucât între părți în momentul când se pretinde că s'a produs rezilierea din faptul neplății supra-sporului exista proces pendinte înaintea Tribunalului asupra cuantumului chiriei, care făcea ca creanța datorată să nu fie certă, lichidă și exigibilă, și în al treilea rând că obligația de plata chiriei în urma reformării sentinței arbitrale fiind modificată și notificarea ce se făcuse pe baza primei sentințe perzându-și efectele sale juridice, în instanța de apel repunându-se din nou judecata prin efectul devolutiv al apelului, se constată că cauza care a legitimat sentința apelată a dispărut, cu alte cuvinte că nu mai este în culpă pentru neplata chiriei tocmai pe care s'a întemeiat acțiunea la introducerea ei.

Având în vedere că în principiu la baza ori cărei rezilieri chiar când în convenția părților este prevăzută

clauza pactului comisoriu expres, trebuie să existe o culpă, că prin vânzare pactul comisoriu nu-și produce efectul decât dacă este dovedit că partea față de care se invoacă se găsește în culpă prin neîndeplinirea în prealabil a obligațiunii de care este ținută.

Având în vedere că, dacă este adevărat că contractul de închiriere cu toate clauzele lui, în afară de termen și de quantumul chiriei prevăzute înrânsul, trebuie să reguleze raportul dintre părți, în ce privește chiria trebuind conform decretului-lege a fi fixat cuantumul ei printr'o hotărâre judecătorească, ambele acestea formând un corp indivizibil, principiile pentru executarea obligațiunilor decurgând din ele sunt și cele prevăzute în disp. art. 387 p. civ.

Având în vedere că reclamantul G-I Art. Văitoianu obținând hotărârea prin care se determină cuantumul chiriei la suma de 20.000 lei ce D-na Elena Manole era obligată a plăti, această obligație constatată printr'o hotărâre judecătorească pentru ca să devie exigibilă, urma ca conform art. 387 pr. civ. care prevede că nici o hotărâre sau titlu executoriu nu se va putea executa decât numai după ce se va încunoștiința datornicului odată cu somația sau comandamentul, să-i fie înmănat un asemenea act printr'un agent judecătoresc pentru a o încunoștiința de obligația ce era datorare să o execute, spre a fi consecințe, că întrucât nu a îndeplinit prescrip. art. 387 pr. civ. înmânând D-nei Elena Manole chiriasea o somațiune, creanța contra sa nu a devenit exigibilă, este și acum în termen să facă această plată.

Având în vedere că deși reclamantul G-I Art. Văitoianu obiectează că a făcut o notificare prin Corp. Portăreilor de plată D-nei Elena Manole, chiriasea, dar fiindcă acea notificare avea de temel sentința comisiei arbitrale, hotărâre ce în urma casării a fost desființată prin hot. Trib. Ilfov S. 4 cu No. 1/921 efectele sale juridice devin fără nici o înrăurire ca cum nu ar fi existat.

Având în vedere că odată ce este constant că din dosar se constată că de către D-na Elena Manole se găsește depuse diferite recipise la dispoziția reclamantului G-I Art. Văitoianu care prin valoarea lor depășește chiria datorită, dânsa nu este în culpă, pactul comisoriu expres nu-și are aplicațiunea și prin urmare nu poate avea loc rezilierea contractului de închiriere.

Având în vedere că chiar presupunând că această hotărâre s'ar executa independent de ori ce somațiune, încă dispoziția art. 378 pr. civ. prevede că nici o urmărire asupra lucrurilor mobile sau imobile nu poate avea loc decât în virtutea unui titlu executoriu sau a unei hotărâri date cu execuția provizorie și pentru o datorie lichidă, iar prin cuvântul lichidă se înțelege o datorie a cărei cotitate este determinată.

Având în vedere că creanța de chirie ce reclamantul D-l G-l Artur Văitoianu are a lua dela D-na Elena Manole, chiriașă, decurgând din sentința arbitrală în sumă de 50.000 lei, această sentință fiind casată, și prin efectul casării ea fiind desființată, în urma acesteia cuantumul chiriei fiind nelămurit, nu putea fi executată această obligațiune, neștiind ce sumă trebuia a plăti la termenul statornicit în contract; prin urmare nu se găsește în culpă pentru neîndeplinirea acestei obligațiuni și pactul comisoriu expres neproducându-și efectele, nu poate să aibă loc rezilierea contractului.

Având în vedere că reclamantul D-l G-l Artur Văitoianu mai obiectează că din momentul ce sentința comisiei arbitrale care constată o obligație de chirie de 50.000 lei era executorie și în baza ei a notificat D-nei Elena Manole, chiriașă, de a-i plăti această chirie, că neexecutându-și obligația la această dată, prin efectul pactului comisoriu expres s'a produs rezilierea deplin drept a contractului.

Având în vedere că dacă în adevăr asemenea sentințe sunt executorii, dar cum însă cererea de apel prin efectul său devolutiv este de a aduce în discuția instanței de apel cauza în întregul ei și întrucât în aceasta instanță se dovedește că această sentință a fost casată, iar prin casare a fost desființată, titlul care a servit de temelie pentru rezilierea contractului, acum este dispărut, obligația de plata chiriei decurgând dintr'ansa încetând, în asemenea caz nu mai poate fi vorba de neîndeplinirea acestei obligații, prin urmare pactul comisoriu expres devenind fără cauză nu-și mai poate produce efectele și ca consecință va avea loc rezilierea. Că dar așa fiind, deși dupe desp. art. 1429 c. civ. locatarul are îndatorirea între altele de a plăti chiria la termenele statornicite în contract, iar neobservarea acestei obligațiuni are sancțiunea prevăzută în disp. art. 1020 și 1021 c. civ., că chiar părțile pot conveni și astfel stipulând o sancțiune mai riguroasă, pactul comisoriu expres, cum este prevăzut în speță, totuși întrucât din complexul împrejurărilor acestei afaceri, Curtea constată și-și face convingerea că D-na Elena Manole chiriașă pentru neîndeplinirea acestei obligațiuni nu este în culpă, pactul comisoriu nu are aplicație și nici nu este loc a se face uz de disp. art. 1020—1021, astfel că cererea recl. G-l Artur Văitoianu de rezilierea contractului, din această privință este nefondată și urmează a fi respinsă.

Având în vedere că recl. Artur Văitoianu mai cere ca D-na El. Manole chiriașă să fie obligată a-i plăti suma de 2500 lei, sumă ce reprezintă chiria pe semestrul expirat, 23 Aprilie 1920 până la 26 Octombrie 1920 st. n.

Având în vedere că D-na El Manole a ocupat acest imobil dela 23 Aprilie 1920 până la 26 Oct. 1920 și având folosința lui ea urmează a plăti chiria pe acest interval de timp.

Având în vedere că Tribunalul Ilfov casând sentința comisiei arbitrale a fixat ca chirie anuală suma de 20000 lei pentru acest imobil, că dar așa fiind acțiunea recl. Văitoianu pentru suma de 10000 lei este fondată.

Pentru aceste motive, redactate de d-l prim-președinte, admite în parte apelurile făcute de Elena Manole și A. Văitoianu.

Semnați: P. Hagiopol, Al. Peretz. St. Bonea.

BIBLIOGRAFIE

Ordonanțele Prezidențiale (Référé) de Gheorghe M. Popescu, Magistrat, Doctor în drept dela Facultatea din Paris.

În urma modificării din anul 1900. a codului de procedură civilă și a introducerii art. 66 bis prin care s'a creat și la noi după normele din codul francez instituția procedurală a referului instanțelor judecătorești au aproape zilnic a statua asupra diferitelor cereri introduse de părți spre a fi soluționate pe calea sumară trasată de art. 66 bis.

Deși această instituție procedurală este cuprinsă în cadrul unui singur articol a cărui redactare clară și precisă pare la prima citire că înlătură posibilitatea ori căror controverse, totuși în practica zilnică, aplicarea acestui text de lege a provocat diferite discuțiuni, în care instanțele de judecată au avut să-și spună cuvântul prin soluționarea lor.

În lucrarea pe care o prezentăm cititorilor noștri, D-l Gheorghe Popescu, după un scurt istoric și o delușită înfățișare a caracterului și procedurii referului, intră în cercetarea tuturor problemelor care au fost puse în fața instanțelor constituite, pentru a statua pe această cale procedurală.

Astfel rând pe rând sunt examinate și discutate chestiunile relative la competența *ratione materiae* și *ratione personae*, cari și în această materie de drept au abundat în spețe controversate, chestiunile cari privesc cazurile de aplicare ale referului, chestiunea referitoare la sistemul probelor, la rolul președintelui în această instituțiune procedurală și în fine căile de atac deschise de legiuitor pentru stărâmarea măsurilor luate pe calea referului, frământă obiectul ultimului capitol.

Asăzi când jurisprudența a întins atât de mult domeniul de aplicare al referului, când în materie comercială și chiar în materia care privește raporturile dintre proprietari și chiriași, părțile se uită la cuprinsul art. 66 bis pentru a-și rezolvi drepturile lor, citirea lucrării d-lui Popescu este de un interes vădit mai ales că această lucrare este rezultatul nu numai al bogatei cunoștințe juridice pe care le posedă autorul ei, dar și a practicii frumoase și îndelungate căpătate ca magistrat al Tribunalului de Ilfov.